

De Berkelsluis te Lochem

Henriëtte Marsman-Slot

In 1633 lag er al een sluis in Lochem. De stadsbouwmeester van Zutphen, Emond Hellaer, noemde de “Lochemer Sluijs” in zijn verslag over de inspectietocht, die hij in dat jaar maakte op last van de Magistraat van Zutphen: “Den Berckel Strom besichticht tot den Intentie om den Strom navegabel te maecken” 1. Mogelijk was dit sluisje zo klein, dat de meeste zompen nog gebruik moesten maken van een overtoom, waarbij een schip over land van het ene naar het andere water werd getrokken.

We krijgen pas echt zicht op de Lochemse sluis in 1643, als men in Zutphen een Berkelcompagnie in het leven roept. Er worden meerdere sluizen in de Berkel gebouwd, waaronder één in Lochem, vlakbij de watermolen. Ondanks al deze inspanningen gaat het niet goed met de handelsonderneming en in 1670 gaat de compagnie op de fles. De droom blijft echter bestaan, ook bij Gerrit Ravenschot, landmeter en architect. Hij kreeg in 1753 opdracht van Zutphen om de Berkel in kaart te brengen. Samen met J.H. van den Heuvel en L.H. Bonnet produceerde hij de schitterende, 13 m lange Berkelkaart die in het Regionaal Archief in Zutphen wordt bewaard. Het is goed mogelijk dat de kaart als propagandamateriaal werd ingezet, want in 1776 lukte het om de Tweede Berkelcompagnie van de grond te krijgen. Men lapt de sluizen weer op, ook die in Lochem. Maar het ging weer mis met de handelsmaatschappij en in 1788 gaf men het octrooi terug aan Zutphen. In de negentiende eeuw nam eerst Gelderland, toen het Rijk en daarna weer de provincie het beheer van de Berkel op zich. Er werd heel wat geld in de scheepvaartmogelijkheden op de Berkel gepompt. De houten sluisjes werden vervangen door stenen bouwwerken. Echter, de nieuwe tijd diende zich aan, de Berkelscheepvaart had zijn tijd gehad. Telde men in 1890 bij de Lochemse sluis nog 31 schepen die stroomopwaarts gingen en 30 stroomafwaarts, met een tonnage van 176 op en 210 af, twee jaar later kwam men hier bij de sluis in een heel jaar niet verder dan vier schepen op en vier schepen af, met in totaal 24 ton vracht. Het transport over de Berkel werd verdrongen door het vervoer per spoor of over verharde wegen.

De Lochemse Berkelsluis werd in 1963 afgebroken, tijdens de uitvoering van werken in het kader van de Derde Berkelverbetering. Bij het vispasseerbaar maken van Stuw Lochem in 2013 zijn er restanten van het oude Berkelsluisje boven water gekomen.

Wat is het jammer dat de sluis indertijd is afgebroken, want wat zou het leuk geweest zijn als het – net als in Borculo of Eibergen – mogelijk zou zijn geweest om met een van de zompen, die thans in de zomermaanden de Berkel bevaren, door het sluisje te kunnen varen.

